

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
TRADITIO ET EXCELLENTIA

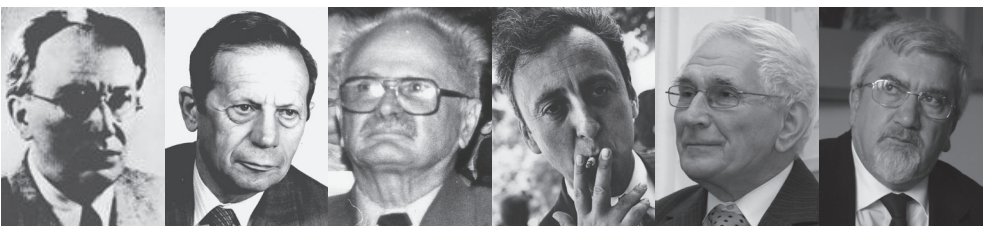

PRO PHILOSOPHIA

Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Történelem és Filozófia Kar
Magyar Filozófiai Intézet
Pro Philosophia Alapítvány

A KOLOZSVÁRI EGYETEMI FILOZÓFIAOKTATÁS ELMÚLT ÖTVEN ÉVE

Tanévnyitó konferencia

2022. október 22. | BBTE, Böhm Károly terem

10.00–10.05 A konferencia megnyitása

Ülésvezető: Demeter M. Attila

10.05–10.25 Laczkó Sándor: A kolozsvári és a szegedi filozófia tanszék „százötven” éve

10.25–10.45 Veress Károly: Gaál Gábor fiatal Marx-kollégiuma-iról

10.45–11.05 Ungvári Zrínyi Imre: Ideológiakritikus önkorrekció és „visszamenőleges párbeszéd” Gáll Ernő írásaiban

11.05–11.25 Kerekes Erzsébet: Balázs Sándor és a kisebbségi lét-paradoxon

11.25–11.55 Kérdések, hozzászólások

11.55–12.20 Szünet

Ülésvezető: Ungvári Zrínyi Imre

12.20–12.40 Mester Béla: Bretter György és az erdélyi magyar bölcséleti nyelv

12.40–13.00 Gregus Zoltán: A lukácsi örökség Angi István esztétikájában

13.00–13.20 Soós Amália: Filozófia és irodalom kapcsolata Egyed Péter életművében

13.20–13.40 Demeter M. Attila: Egyed Péter: *Szellem és környezet*

13.40–14.10 Kérdések, hozzászólások

14.10 A konferencia bezárása

Demeter M. Attila

BBTE, Magyar Filozófiai Intézet

Egyed Péter: Szellem és környezet

Manapság, valahányszor Egyed Péter neve szóba kerül, jellemzően valamilyen személyiségjegyt idézzük fel: jellegzetes mosolyát, tekintetét, egy-egy gesztusát vagy szófordulatát stb. Számomra azonban, aki a filozófiának ilyen vagy olyan művelője vagyok, elsősorban mégis a Péter sajátos filozófiai gondolkodása érdekes. Előadásomban tehát arra teszek kísérletet (ha ez egyáltalán lehetséges), hogy ennek a gondolkodásnak a főbb karakterisztikumait összefoglaljam, az alábbi kérdésekre összpontosítva: 1. Mi ennek a gondolkodásnak a formája? 2. Mi a módszere? 3. Melyek a fontosabb referenciái? Mivel Péter egy meglehetősen termékeny szerző volt, s a teljes filozófiai életművét egy rövid előadásban alighanem lehetetlenség áttekinteni, ezért előadásomban döntően a posztumusz művére, a *Szellem és környezet* második kötetére fogok hagyatkozni, amit hajlamos vagyok úgy kezelni, mint Péter gondolkodói pályájának egyféle szintézisét.

Gregus Zoltán

BBTE, Magyar Filozófiai Intézet

A lukácsi örökség Angi István esztétikájában

Angi István már korai publikációitól kezdve folyamatosan számot vetett a 20. századi művészetfilozófiák két meghatározó alakjának, Theodor W. Adornonak és Lukács Györgynek a munkásságával. Első kötetében, a *Zene és esztétikában* (1975) még úgy ítélte meg, hogy a két, egymással szembeállítható megközelítés kiegészíti egymást, a későbbi szövegekben viszont már élesebb kritikai hang jelentkezik Adorno gondolkodásával szemben. Előadásomban egyrészt arra kerül a hangsúly, hogy mit köszönhet Angi István gondolkodása a lukácsi esztétikának – különös tekintettel a meghatározatlan tárgyiasság, az egynemű közeg és a

különösség esztétikai kategóriáira –, hogyan gondolja tovább és építi be a lukácsi esztétika alappilléreit az esztétikai érték kategóriákra kihegyezett rendszerébe. Másrészt arra próbálok választ keresni, hogy miért illeti kritikával Adorno művészetre vonatkozó elgondolásait, minek a védelmében születik meg ez a kritika.

Kerekes Erzsébet

BBTE, Magyar Filozófiai Intézet

Balázs Sándor és a kisebbségi létparadoxon

Előadásunkban a 2022-ben elhunyt Balázs Sándor filozófusra, tanárra, politikusra, eszmetörténészre emlékezünk. Szerteágazó munkásságából egy kis szeletet mutatunk be részletesebben: az 1937-ben kirobbant és 1987-ben továbbgondolt Nem lehet-vitához való hozzászólását, kitérve röviden a vita kontextusára.

Laczkó Sándor

Szegedi Tudományegyetem, Filozófia Tanszék

A kolozsvári és a szegedi filozófia tanszék „százötven” éve

A kolozsvári és a szegedi tanszék régmúltban gyökerező kötődése jól ismert. Az elmúlt tanévben ünnepeltük a szegedi egyetem centenáriumát. Ki ne tudná, hogy a száműzött kolozsvári egyetem professzori kara, - köztük Bartók György -, Szegeden telepedett le, s 1921 októberében nyitotta meg kapuit a városban a Ferencz József Tudományegyetem. Előadásomban röviden a szegedi tanszék száz évét mutatom be, ugyanakkor hangsúlyosan beszélni fogok a két tanszék rendszerváltás utáni kapcsolatairól, intézményes kötődéseiről, párhuzamos, illetve különböző szellemi irányvételeiről, közös projektjeiről. Előadásomban tehát nem egy kolozsvári filozófus személyiség életművére kívánok reflektálni az elmúlt ötven évből, hanem egy közös intézménytörténeti vázlattal fogok szolgálni. Nem tagadom el, hogy néhány érdekességet, illetve különleges dokumentumot is be szeretnék mutatni

a két intézmény elmúlt „150” évének közös történetéből, de leginkább az elmúlt 30 évből.

Mester Béla

Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Filozófiai Intézet

Bretter György és az erdélyi magyar bölcseleti nyelv

Bretter György jelentősége, hatása a magyar, ezen belül főleg (de nem kizárólag) az erdélyi gondolkodásra nem értékelhető anélkül, hogy figyelembe vennénk azt az újdonságot, amit paraboláinak, majd témájukban is közvetlenül a nyelv természetét érintő esszéinek nyelvi megformáltsága, hangvétele jelentett szövegaktusként az akkori nyelvi környezetben. Emellett a korabeli nyelvhasználattal szembe helyezkedő szövegaktus funkció mellett – amelyet még inkább hangsúlyoz a kései, egyfajta nyelvhasználat ideologikus voltát közvetlenül bemutató írások sora – a bölcseletnek ez az esszéisztikus új nyelve alkalmasnak bizonyult arra is, hogy segítségével új témákat lehessen filozófiai módon tárgyalni. A tervezett előadás arra hoz majd példákat a sajnálatosan töredékben maradt életműből, hogy miként tárgyalható ezen nyelvvezet segítségével a két legfontosabbnak ítéltető témakör. Ezek közül az elsőt a kisebbségi helyzet kérdései képezik, a másodikat pedig – az elsőtől nem függetlenül – a kisebbségen belüli viszonyok kérdései, amelyek a leggyakrabban – de nem kizárólag – nemzedéki problémaként jelennek meg Bretter György írásaiban. Mindkét kérdéskört átítatja a nyelvhasználatra, a nyelvi megnyilatkozások természetére való tudatos reflexió, amely szintén nem értelmezhető annak a figyelembevétel nélkül, hogy végső soron mindig a kisebbségi nyelvhasználat közvetlen tapasztalata áll a háttérben.

Soós Amália

BBTE, Magyar Filozófiai Intézet

Filozófia és irodalom kapcsolata Egyed Péter életművében

Előadásomban irodalom és filozófia kapcsolatát két irányból igyekszem megvilágítani. Egyrészt arra térek ki, hogy filozófiai tanulmányaiban Egyed Péter miként ragadja meg és tematizálja ezt a kapcsolatot: milyen szerepét látja az irodalomnak a filozófián belül, milyen filozófiai témák kontextusában tartja relevánsnak. Másrészt arra is igyekszem válaszolni, hogy milyen hatással van saját irodalmi tevékenysége filozófiai műveinek stílusára, valamint hogy melyek költészetének filozofikus vonásai.

Ungvári Zrínyi Imre

BBTE, Magyar Filozófiai Intézet

Ideológiai kritikus önkorrekción és „visszamenőleges párbeszéd” Gáll Ernő írásaiban

Gáll Ernő a romániai magyar baloldali filozófusok között (akik többségükben Gaál Gábor tanítványai voltak) az egyik legképzettebb és kulturálisan is az egyik legmozgékonyabb gondolkodó, akit személyes habitusa és filozófiai-szakmai érdeklődése is az erkölcsi-etikai kérdések problematizálására késztetett. Jogot és filozófiát tanult, de érdeklődése leginkább a két diszciplína találkozási pontjára és gyakorlati következményeire irányult, beleértve a morális meggyőződésből vállalt politikai aktivizmust is. Ebből a fölerendelt felelősségtudatból adódott, hogy fiatalon kommunistává vált, és élete végéig híve maradt az elnyomottak emancipációjának, noha a mozgalomban már korán szembesült a szektáriánus szellem térnyerésével és a hatalmi önkény megnyilvánulásával. A 70-es és 80-as években született írásaiban egyre inkább a kritikai marxizmushoz közeledik. Elsősorban kulturális és etikai kérdéseket vizsgáló írásaiban olyan nagy kaliberű marxista filozófusok munkáira támaszkodik, mint Antonio

Gramsci, Lukács György, Ernst Bloch, vagy Adam Schaff. Gáll szellemi nyitottsága nem csupán a kritikai marxizmushoz való csatlakozásában volt tetten érhető, hanem számos eredményét láthattuk a kisebbségszociológia, a nacionalizmus-kutatás, az értelmiségszociológia és az etika területén is. Egyik nagy figyelmet keltett kutatási területe a „kisebbségi etika”, amelynek kezdeményezői között fontos szerepet tulajdonított Böhm Károly tanítványainak, Makkai Sándornak és Tavaszy Sándornak, és ezért több írásában is szorgalmazta Böhm és a Böhm-iskola munkásságának kutatását.

Veress Károly

BBTE, Magyar Filozófiai Intézet

Gaál Gábor fiatal Marx-kollégiumairól

Gaál Gábor, a kolozsvári Bolyai Egyetem filozófiaprofesszora 1947-ben és 1948-ban két előadássorozatot tartott a fiatal Marx filozófiai gondolkodásának formálódásáról. Előadásomban e kollégiumok tartalmi vonatkozásain túlmenően azt vizsgálom, hogy Gaál Gábor egyetemi vállalkozása mennyire problematikus an illeszkedik bele a korszak Marx-kutatásainak a kontextusába, valamint abba az új ideológiai légkörbe, melynek kibontakoztatásához szándéka szerint ezzel (is) hozzá kívánt járulni. Mindezekhez segítségül hívom Tóth Sándor egyetemi előadótanárnak, a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen a fiatal Marx-kurzus oktatójának, a későbbi Gaál Gábor-kutatónak az ide vágó észrevételeit, kiegészítéseit is.

Támogatók:

